

OLIMPIADA NAȚIONALĂ DE MATEMATICĂ
ETAPA LOCALĂ
SUCEAVA, 16 februarie 2013
BAREM DE CORECTARE ȘI NOTARE
CLASA a XI-a

1. Fie A, B, C trei matrice pătratice de ordin n , $n \geq 2$, cu elemente din mulțimea numerelor reale, care satisfac egalitatea $ABC + A + B + C = AB + AC + BC$. Arătați că matricea A este inversabilă dacă și numai dacă matricea $BC - B - C$ este inversabilă.

Anca Andrei, Suceava

Soluție.

$$ABC + A + B + C = AB + AC + BC \Leftrightarrow (A - I_n)(B - I_n)(C - I_n) = -I_n \Rightarrow \det(A - I_n) \neq 0.$$

Pe de altă parte $ABC + A + B + C = AB + AC + BC \Rightarrow (A - I_n)(BC - B - C) = -A$, de unde deducem că $\det(A - I_n) \cdot \det(BC - B - C) = (-1)^n \det A$. Cum $\det(A - I_n) \neq 0$ rezultă că $\det A \neq 0$ dacă și numai dacă $\det(BC - B - C) \neq 0$.

Barem.

Obține $(A - I_n)(B - I_n)(C - I_n) = -I_n$	2 p
Deduce $\det(A - I_n) \neq 0$	1 p
Obține $(A - I_n)(BC - B - C) = -A$	2 p
Deduce $\det(A - I_n) \cdot \det(BC - B - C) = (-1)^n \det A$	1 p
Finalizare	1 p

2. a) Aflați valoarea determinantului

$$\begin{vmatrix} 5 & 2 & 8 & 4 \\ 10 & 7 & 13 & 8 \\ 9 & 8 & 43 & 5 \\ 91 & 12 & 48 & 85 \end{vmatrix}.$$

(***)

- b) Notăm cu a, b, c lungimile laturilor BC, AC, AB ale triunghiului ABC . Arătați că valoarea

determinantului $\Delta = \begin{vmatrix} -a & a - 2c \cos B & a \\ b & -b & b - 2a \cos C \\ c - 2b \cos A & c & -c \end{vmatrix}$ este zero.

Supliment, G.M. 11/2012

Soluție.

a)
$$\begin{vmatrix} 5 & 2 & 8 & 4 \\ 10 & 7 & 13 & 8 \\ 9 & 8 & 43 & 5 \\ 91 & 12 & 48 & 85 \end{vmatrix} \stackrel{c_1 - c_4}{=} \begin{vmatrix} 1 & 2 & 8 & 4 \\ 2 & 7 & 13 & 8 \\ 4 & 8 & 43 & 5 \\ 6 & 12 & 48 & 85 \end{vmatrix} \stackrel{\substack{c_2 - 2c_1 \\ c_3 - 8c_1 \\ c_4 - 4c_1}}{=} \begin{vmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 \\ 2 & 3 & -3 & 0 \\ 4 & 0 & 11 & -11 \\ 6 & 0 & 0 & 61 \end{vmatrix} = 1 \cdot (-1)^{1+1} \cdot \begin{vmatrix} 3 & -3 & 0 \\ 0 & 11 & -11 \\ 0 & 0 & 61 \end{vmatrix} =$$

$$= 1 \cdot 3 \cdot 11 \cdot 61 = 2013$$

- b) Înmulțind prima linie a lui Δ cu a , a doua cu b și a treia cu c obținem:

$$abc \cdot \Delta = \begin{vmatrix} -a^2 & a^2 - 2ac \cos B & a^2 \\ b^2 & -b^2 & b^2 - 2abc \cos C \\ c^2 - 2bc \cos A & c^2 & -c^2 \end{vmatrix}.$$

Adunând primele două linii la a treia găsim:

$$abc \cdot \Delta = \begin{vmatrix} -a^2 & a^2 - 2ac \cos B & a^2 \\ b^2 & -b^2 & b^2 - 2ab \cos C \\ b^2 + c^2 - 2bc \cos A - a^2 & a^2 + c^2 - 2ac \cos B - b^2 & a^2 + b^2 - 2ab \cos C - c^2 \end{vmatrix}.$$

Dar $b^2 + c^2 - 2bc \cos A = a^2$, $a^2 + c^2 - 2ac \cos B = b^2$, $a^2 + b^2 - 2ab \cos C = c^2$ (din teorema

cosinusului). Rezultă $abc \cdot \Delta = \begin{vmatrix} -a^2 & a^2 - 2ac \cos B & a^2 \\ b^2 & -b^2 & b^2 - 2ab \cos C \\ 0 & 0 & 0 \end{vmatrix} = 0$, de unde $\Delta = 0$.

Barem.

Găsește că valoarea determinantului este 2013		3 p
Scrie teorema cosinusului		1 p
Obține $abc \cdot \Delta =$	$\begin{vmatrix} -a^2 & a^2 - 2ac \cos B & a^2 \\ b^2 & -b^2 & b^2 - 2ab \cos C \\ c^2 - 2bc \cos A & c^2 & -c^2 \end{vmatrix}$	2 p
Finalizare		1 p

3. Fie $f : \mathbb{R} \rightarrow (0, \infty)$ o funcție surjectivă și crescătoare.

a) Arătați că $\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = \infty$.

b) Calculați $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{f(1) + f^2(2) + f^3(3) + \dots + f^n(n)}{f^n(n)}$.

Dan Popescu, Suceava

Soluție.

a) Arătăm că pentru orice $\varepsilon > 0$ există $\delta_\varepsilon > 0$ astfel încât $f(x) > \varepsilon, \forall x \in (\delta_\varepsilon, \infty)$. Fie $\varepsilon > 0$ arbitrar. Din ipoteza de surjectivitate există x_ε astfel încât $f(x_\varepsilon) = \varepsilon + 1 > \varepsilon$. Notăm cu $\delta_\varepsilon = \max(1, x_\varepsilon) \geq 1 > 0$ și fie $x \in (\delta_\varepsilon, \infty)$ oarecare. Atunci $x \geq x_\varepsilon$ și cum f este crescătoare deducem că $f(x) \geq f(x_\varepsilon) > \varepsilon$. În concluzie, $\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = \infty$.

b) Notăm cu $x_n = \frac{f(1) + f^2(2) + f^3(3) + \dots + f^n(n)}{f^n(n)}$. Observăm că $x_n \geq \frac{f^n(n)}{f^n(n)} = 1$ și

$$1 \leq x_n \leq \frac{f(n) + f^2(n) + f^3(n) + \dots + f^n(n)}{f^n(n)} = \frac{f(n) \cdot (1 + f(n) + f^2(n) + \dots + f^{n-1}(n))}{f^n(n)} =$$

$$= \frac{f(n)}{f(n) - 1} \cdot \frac{f^n(n) - 1}{f^n(n)} = \frac{1}{1 - \frac{1}{f(n)}} \cdot \left(1 - \frac{1}{f(n)}\right).$$

Ținând cont că $\lim_{n \rightarrow \infty} f(n) = \lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = \infty$ (cf. a))

deducem că $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{1 - \frac{1}{f(n)}} \cdot \left(1 - \frac{1}{f(n)}\right) = 1$. Rezultă din lema cleștelui că $\lim_{n \rightarrow \infty} x_n = 1$.

Barem.

Arată că $\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = \infty$		3 p
Obține $x_n \geq 1$, unde $x_n =$	$\frac{f(1) + f^2(2) + f^3(3) + \dots + f^n(n)}{f^n(n)}$	1 p

Obține $x_n \leq \frac{1}{1 - \frac{1}{f(n)}} \cdot \left(1 - \frac{1}{f^n(n)}\right)$	2 p
Finalizare	1 p

4. Fie M o mulțime infinită de numere reale cu proprietatea că pentru orice submulțime finită $S \subset M$ este îndeplinită condiția $\sum_{x \in S} |x| \geq (\text{card } S)^2$, unde $|x|$ reprezintă modulul numărului real x , iar $\text{card } S$ reprezintă numărul de elemente ale mulțimii S .
- a) Arătați că există un șir $(a_n)_{n \geq 1}$ cu elemente din M astfel încât $\lim_{n \rightarrow \infty} |a_n| = \infty$.
- b) Arătați că mulțimea M este numărabilă.

Marius Marchitan, Suceava

Soluție.

- a) Presupunem că există $k \in \mathbb{N}^*$ astfel ca $M \cap ((-\infty, -k] \cup [k, \infty)) = \emptyset$. Deducem că $M \subset (-k, k)$. Cum M este infinită, putem alege o submulțime cu k elemente $S = \{x_1, x_2, \dots, x_k\}$ a lui M . Atunci $\sum_{x \in S} |x| = |x_1| + |x_2| + \dots + |x_k| < k \cdot k = (\text{card } S)^2$, ceea ce contrazice ipoteza. Rezultă că presupunerea este falsă, deci $M \cap ((-\infty, -n] \cup [n, \infty)) \neq \emptyset, \forall n \in \mathbb{N}^*$. Putem alege pentru fiecare $n \geq 1$ un element $a_n \in M \cap ((-\infty, -n] \cup [n, \infty))$. Observăm că $|a_n| \geq n, \forall n \geq 1$, deci $\lim_{n \rightarrow \infty} |a_n| = \infty$.
- b) Fie $M_n = M \cap (-n, n), n \geq 1$. Presupunem că există $k \in \mathbb{N}^*$ astfel încât $\text{card } M_k \geq k$. Putem alege o submulțime $S = \{x_1, x_2, \dots, x_k\} \subset M_k \subset M$. Atunci $\sum_{x \in S} |x| = |x_1| + |x_2| + \dots + |x_k| < k \cdot k = (\text{card } S)^2$, ceea ce contrazice ipoteza. Rezultă că presupunerea este falsă, deci $\text{card } M_n < n, \forall n \geq 1$. Prin urmare, am găsit, pentru fiecare $n \geq 1$, submulțimile $M_n \subset M$, finite. Evident $\bigcup_{n \geq 1} M_n \subset M$. De asemenea, pentru orice $x \in M$, există $n \in \mathbb{N}^*$ astfel încât $|x| < n$ (spre exemplu $n = [|x|] + 1$), adică $x \in M_n$. Deducem că și $M \subset \bigcup_{n \geq 1} M_n$, de unde $M = \bigcup_{n \geq 1} M_n$. Cum M este o reuniune numărabilă de mulțimi finite, rezultă că M este numărabilă.

Barem.

Arată că $M \cap ((-\infty, -n] \cup [n, \infty)) \neq \emptyset, \forall n \in \mathbb{N}^*$	2 p
Arată existența unui șir $(a_n)_{n \geq 1} \subset M$ cu $\lim_{n \rightarrow \infty} a_n = \infty$	1 p
Arată că $\text{card } M_n < n, \forall n \geq 1$, unde $M_n = M \cap (-n, n), n \geq 1$	2 p
Arată că $M = \bigcup_{n \geq 1} M_n$	1 p
Finalizare	1 p

Notă:

Orice altă soluție corectă se va puncta corespunzător.

OLIMPIADA NAȚIONALĂ DE MATEMATICĂ
ETAPA LOCALĂ
SUCEAVA
16 februarie 2013

CLASA a XI-a

1. Fie A, B, C trei matrice pătratice de ordin n , $n \geq 2$, cu elemente din mulțimea numerelor reale, care satisfac egalitatea $ABC + A + B + C = AB + AC + BC$. Arătați că matricea A este inversabilă dacă și numai dacă matricea $BC - B - C$ este inversabilă.

2. a) Aflați valoarea determinantului

$$\begin{vmatrix} 5 & 2 & 8 & 4 \\ 10 & 7 & 13 & 8 \\ 9 & 8 & 43 & 5 \\ 91 & 12 & 48 & 85 \end{vmatrix}.$$

- b) Notăm cu a, b, c lungimile laturilor BC, AC, AB ale triunghiului ABC . Arătați că valoarea

determinantului $\Delta = \begin{vmatrix} -a & a - 2c \cos B & a \\ b & -b & b - 2a \cos C \\ c - 2b \cos A & c & -c \end{vmatrix}$ este zero.

3. Fie $f : \mathbb{R} \rightarrow (0, \infty)$ o funcție surjectivă și crescătoare.

a) Arătați că $\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = \infty$.

b) Calculați $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{f(1) + f^2(2) + f^3(3) + \dots + f^n(n)}{f^n(n)}$.

4. Fie M o mulțime infinită de numere reale cu proprietatea că pentru orice submulțime finită $S \subset M$ este îndeplinită condiția $\sum_{x \in S} |x| \geq (\text{card } S)^2$, unde $|x|$ reprezintă modulul numărului real x , iar $\text{card } S$ reprezintă numărul de elemente ale mulțimii S .

a) Arătați că există un șir $(a_n)_{n \geq 1}$ cu elemente din M astfel încât $\lim_{n \rightarrow \infty} |a_n| = \infty$.

- b) Arătați că mulțimea M este numărabilă.

Notă: 1. Toate subiectele sunt obligatorii.

2. Fiecare subiect se punctează de la 0 la 7.

3. Timp de lucru 3 ore.